

Ofèlia

VICENT USÓ

Sempre m'ha fascinat la bellesa. Passaria hores davant d'una pintura, assaborint-ne els matisos; escoltant una ària, un *lied*, una *romanza*; llegint i rellegint un sol vers. Venerant un cos de pell blanca. No veig cap altre motiu que justifique l'existència, que compense les penes i el dolor que he d'enfrontar cada dia. Sempre et reies, abans, quan em senties dir que, si desapareguera la bellesa, no voldria viure ni un minut més. Que no tolere, entorn meu, la deformitat, la brutícia, la lletjor. Que per això t'havia escollit. Perquè ets bellíssima.

Sents? És el *Quintet per a piano i corda en Fa menor* de César Franck, el recordes? No t'agrada, ja ho sé, perquè dius que és tan trist com un funeral, i no et falta raó. Sembla que el va compondre enecat per l'atracció que sentia per una alumna molt més jove que ell. Una passió impossible, supose, que devia turmentar el compositor fins a dur-lo a escriure aquestes notes arravatades i intenses. No et posen la pell de gallina?

És molt dur renunciar a la bellesa, sé ben bé de què parle. La vaig descobrir un matí que em trobava malament i em vaig quedar a casa. Sempre que estava malalt, necessitava exageradament el caliu de la mare, les paraules dolces amb les quals m'amanyagava sempre, però aquell matí la cridava i no responia. Vaig alçar-me del llit i la vaig anar a buscar. No la trobava enlloc. L'última porta que vaig obrir va ser la de la cambra de bany. Em va rebre una boira espessa, una escalfor agradable i una aroma a sabó de romer que no he oblidat mai. No en faig servir d'altre, des d'aleshores. La mare jeia, amb els ulls tancats, a dins de la banyera, coberta d'aigua fins al coll. Entorn d'ella dansaven lentament pètals de flor i illes d'escuma que no van impedir que entrevera el seu cos despullat i blanquíssim, harmònic i dolç. La dona més bella que he contemplat mai.

Vaig quedar-me dret, mirant-la, tant de temps com vaig poder. Fins que va obrir els ulls i es va sobresaltar. Vaig explicar-li que l'havia cridada i que no trobava resposta, i ella, amb paraules dolces, em va fer entendre que no havia d'entrar-hi mai més mentre prenguera el bany. Que aquell era el seu moment d'intimitat i que ningú tenia dret a vulnerar-lo. Tampoc jo. I que, si necessitava res, avisara els criats. O esperara.

Vaig quedar tan fascinat per la visió que encara puc recordar-la amb tots els detalls. Durant els mesos següents, no vaig deixar de rememorar-la una vegada i una altra, i sovint vaig estar temptat d'irrompre de nou en la cambra de bany, però no vaig gosar. Em limitava a seure darrere de la porta i olorar la fragància que s'escapava per sota i escoltar els sorolls de l'aigua i imaginar la resta. En canvi, vaig provar de reproduir-la en dibuixos i més dibuixos, però no he tingut mai traça per als llapis i els meus esborranys no passaven de ser tosques aproximacions. Un insult, per a un cos tan bell. Aquell curs vaig assumir que no estava dotat per a crear bellesa: ni amb notes, ni amb versos ni amb taques de color sobre un paper blanc. I també que maldaria per perseguir-la tots els dies de la meua vida.

He visitat els millors museus i m'he extasiat davant de centenars d'obres imponents; he seguit a les butaques dels teatres més reputats del món i he escoltat les grans dives, les orquestres més famoses, els virtuoses més excelsos; he llegit i rellegit tant com he pogut els escriptors més sublims, i he contemplat paisatges verges que m'han deixat sense alè i ciutats que no podries ni tan sols imaginar. I, quan ha arribat el moment de renunciar al món, m'he reclòs en aquesta casa que he anat conformant al meu gust. Un palau dedicat a la bellesa: línies harmòniques, llum, i peces d'art selectes que he anat recopilant al llarg del temps. Després de l'ensurt, només em faltava una assistent que no hi desentonara. Per això no vaig parar fins que et vaig convèncer. Perquè eres la peça que em faltava.

→

SALVADOR LLOSA

→ No t'has preguntat mai per què no hi ha ni un sol espill, a casa? No es tracta, com pensen alguns, que m'ofenga contemplar la meua pròpia degradació. En realitat, la tinc ben assumida, i no m'importa més que a qualsevol vell. El problema és un altre: sóc l'única nota discordant que hi ha en tota la casa, però també l'única de la qual no puc prescindir. En canvi, sí que puc evitar d'interferir-hi. Si més no, als meus ulls.

Tens son? Una mica, ja ho sé. Però encara em pots escoltar, no és així? Veus aquell quadre. És l'únic que no és original, però és la pedra angular d'aquest palauet, per això ocupa l'espai central del saló. És una rèplica d'una rara perfecció, ja ho sé, però, encara així, no pots imaginar què donaria per poder substituir-la per l'original. De vegades, no t'ho negaré, m'ha passat pel cap de contractar qui me l'aconseguira: amb diners pel mig, cap sistema de seguretat de cap museu del món és infal·lible. Però sempre hi queden rastres i temia posar en risc no sols la meua forma de vida sinó també el secret que dóna sentit als meus dies. Un secret del qual no tardaràs a formar part, estimada. I que està relacionat amb la bellesa, és clar.

Però tornem al quadre. Havíem viatjat a Londres i el pare va insistir a visitar la Tate Gallery per contemplar les obres del seu estimat Turner, el coneixes? Segur que n'has vist alguna peça. És un dels grans. El mestre de la llum difuminada, crepuscular, fantasmagòrica. Ah, la llum, quin misteri! Només està a l'abast d'uns pocs. Turner, potser Vermeer, en un altre sentit, i pocs pintors més. Em va encisar, la contemplació dels seus quadres, però aquella visita encara em reservava una sorpresa major.

Passejàvem per la planta principal de la Tate quan la vaig veure. I me n'hi vaig anar directe. Era igual que la mare, aquella dona. Només que vestida i a mig submergir en un rierol, i envoltada de flors i de vegetació, però el seu rostre serè tenia la mateixa dolçor que el de la mare, i l'escena em va recordar de seguida aquell matí que la vaig sorprendre al bany. Suppose que has endevinat que era l'original de què et parlava: l'*Ofèlia* de John Everett Millais. La núvia desgraciada de Hamlet, el símbol de l'amor i la innocència, la bellesa en estat pur retratada just abans de morir, fixada per sempre en un llenç. Sobretot això: fixada per sempre.

Saps que les margarides que suren sobre el vestit són el símbol del record i de les penes que causa l'amor? M'ho va explicar la mare, que també va aclarir-me qui era aquella jove i què hi feia, ajaguda en un toll d'aigua, i, més tard, fins i tot em va llegir el fragment de l'obra on la reina Gertrudis narra com es trenca la branca de salze i Ofèlia cau al riu, coronada de flors, i no fa res per salvar-se. Només cantar. No sé quantes vegades he tornat a aquells versos de Shakespeare ni quantes vegades he viatjat a Londres només per contemplar de nou el quadre.

Va morir jove, la mare. Igual que Ofèlia. I el pare va decidir incinerar-ne el cos. Suppose que pretenia evitar que la mort rosegara tanta bellesa. Puc entendre'l, és clar, però l'antídot del temps i la decadència no pot ser la destrucció, per això no l'he perdonat mai. En guardo algunes fotografies que remire de tant en tant mentre rememore aquella o qualsevol altra conversa. I em vénen llàgrimes als ulls. Però la imatge que més delere, la conserve només a la memòria.

Saps que, al pobre Everett Millais, aquest quadre de poc li costa un disgust? Era hivern quan el va pintar. I feia entrar dins d'una banyera plena d'aigua Elizabeth Siddal, la model, una artista anglesa que uns diuen si era anorèctica i uns altres si era addicta al

làudan, el cas és que la seua bellesa trista va inspirar els pintors prerafaelites i ens ha llegat un grapat d'obres d'art inestimables. Suppose que devien fer servir una d'aquelles banyeres antigues que se sustentaven en quatre peus, qui sap si d'urpes de lleó com les de la nostra. A sota, el pintor posava ciris encesos perquè escalfaren l'aigua. Una d'aquelles sessions, les flames es van apagar i l'aigua va anar refredant-se, però la Siddal no va dir res. El cas és que va agafar una pneumònia i el seu pare va acusar Millais, qui va haver de pagar una forta suma per indemnitzar la model, a més d'abonar els honoraris del metge. Va valdre la pena, en tot cas, perquè és una obra sublim, no creus?

A Olga, la meua esposa, la vaig conèixer ran de mar. Era blanca com la llet i tenia un rostre de nimfa i unes maneres d'adolescent càndida que em van alterar el pols de seguida. No em va costar gens seduir-la: també era melòmana i també la perdia la bellesa. La del món, sí, però sobretot la seua. Li vaig oferir d'acompanyar-me a la Fenice a escoltar la gran Renata Tebaldi, que ja estava a punt de retirar-se, →

→ i vam passejar per Venècia com dos enamorats. No la vaig tocar mai. Era massa perfecta i no podia profanar tanta bellesa. Però em delectava contemplar-la. Va ser amb ella que em vaig iniciar en els secrets de la fotografia. Li encantava posar nua, la pell blanca i la musculatura tova, ajagada al sofà, enmig del bosc, a dins d'un toll d'aigua. Ah, el seu cos pubescent, immaculat!

Va ser un temps magnífic, aquell, però no va durar a penes. Els primers mesos va intentar-ho de mil maneres, però m'hi vaig resistir. És clar que m'atreia, però la còpula és un acte bestial, salvatge, al qual no podia sotmetre-la. Ja tenia les criades per desfogar-me com un porc. Però el seu cos impol·lut havia de romandre pur si volia conservar la bellesa. No ho va entendre. De seguida vaig adonar-me que necessitava ofrenar-se en sacrifici i que s'oferiria al primer mascle que tinguera a l'abast. No ho vaig permetre, és clar.

És curiós, però el que més em va costar és habituar-me de nou a desdejunar sol, i això que no-més vam estar junts uns pocs mesos. Però, des del primer dia, vaig reprendre amb Olga el costum que m'havia inculcat la mare i que tu ja coneixes. Cada matí, una volta vestit amb l'uniforme escolar, feia cap a un salonet que donava al jardí. Allí, la mare em rebia amb un somriure i dos besos. Em preguntava si havia passat bé la nit i em feia servir un got de llet calenta i unes galetes de mantega. Ella només prenia una tassa de te aromatitzat amb flors que perfumava la sala. Per això no prenc altra cosa que aquell te. M'encisa l'olor que desprèn.

Durant un quart d'hora, enraonàvem sobre les nostres coses i, de tant en tant, m'explicava històries de la família i anècdotes que ens feien riure, o repassàvem alguns conceptes, si tenia examen. Un dia, quan vaig entrar, sonava aquest quintet de César Franck i, des d'aleshores, molts dies escoltàvem una peça, i ella em feia notar els matisos, m'informava sobre l'origen o sobre certs detalls peculiars. Aquell quart d'hora era un tresor.

A continuació, m'acompanyava a la porta, em besava el front i, amb un somriure, em desitjava que tinguera un bon dia i em deixava en mans del xofer, que cada matí em portava a escola. I jo mirava pel vidre de darrere i ella m'acomiadava amb la mà. Després, es refugiava al bany i passava almenys un parell d'hores dins l'aigua. Era el seu moment, deia. L'únic instant del dia en què podia abandonar-s'hi.

Els desdejunis amb Olga no van arribar mai a tenir la mateixa màgia, és clar. Però tornar a gaudir d'uns moments d'intimitat amb una dona tan bella em feia recuperar una part del que havia perdut. Per això et vaig insistir que, cada matí, volia que ens desdejunàrem junts. Encara que no fores sinó la meua assistent.

Van passar molts anys fins que vaig trobar de nou algú com Olga. Es deia Ornella, era albanesa i semblava la reencarnació de l'esposa morta. Jo seia a la terrassa d'un cafè a la plaça del Carmine i encara no m'havia recuperat de la visió dels frescs de Masaccio. Aquella és, segurament, la plaça més lletja de Florència, però després de la visita a la capella Brancacci necessitava assimilar tot el que havia vist: sobretot la imatge d'Eva cobrint-se les parts i plorant pel Paradís del qual acaben de ser expulsats, ella i Adam. Es va acostar i em va dir que tenia fam i que si li podia donar una moneda i jo li vaig oferir cadira i berenar. Sis dies més tard, volàvem cap ací els dos junts. És clar que no m'estimava, però no em va importar gens. Com tampoc em va ofendre la seua ignorància ni les seues maneres tosques ni el seu italià pobre i barroer. Ben al contrari, com un nou Pigmalió, em vaig proposar d'educar-la i m'hi vaig aplicar amb constància.

Van ser mesos molt durs, però també molt plaents. Contemplar de nou un cos blanc i pubescent em va fer reviu els millors moments de la meua existència. No vaig aconseguir que apreciara la delicadesa dels impromptus de Gabriel Fauré ni la cadència suau dels versos de Rainer Maria Rilke, i em costa-

va molt haver de suportar sense irritar-me els programes de televisió i les pel·lícules que li agradaven, però em consolava la consciència que, a poc a poc, anava temperant-li les maneres i educant-li el gust. Si haguera tingut una mica més de paciència, l'hauria convertida en una dama, potser sense una formació massa sòlida, però de maneres per-

Van ser mesos molt durs, però també molt plaents. Contemplar de nou un cos blanc i pubescent em va fer reviu els millors moments de la meua existència

fectament homologables. No em va donar temps.

Saps que es divertia força posant per a mi? Quan li vaig explicar la història d'Elizabeth Siddal i Everett Millais, em va proposar que reproduïrem l'escena. Vam comprar la banyera de peus que encara faig servir, vam decorar la cambra com si es tractara del taller d'un pintor romàntic i jo em vaig procurar la roba que podria haver dut Everett Millais. A ella, una modista li va cosir un vestit idèntic al del quadre. El mateix amb què t'he fet posar tantes vegades, recordes? Després, vam encendre els ciris, vam deixar que s'escalifara l'aigua i finalment s'hi va submergir i jo vaig començar a disparar. Després

d'una estona, es va traure la roba i va tornar a entrar-hi. Li encantava exhibir-se. M'hauria estat tota la vida contemplant-la.

No intentes lluitar contra la son, estimada. Relaxa't. Deixa que la pau t'amare el cos. Quan t'adormes, et soltaré els cabells i et llevaré la roba una vegada més. La banyera ja és plena d'aigua tèbia. T'hi duré i posaràs per mi per última vegada. Com Ofèlia, envoltada de pètals. I la teua bellesa romandrà perfecta, immutable. Fixada per sempre.

Saps que Shakespeare es va inspirar en una cosina seua que es va ofegar al riu Avon mentre collia flors? Em sents, estimada? Et costa, ja ho veig. El son està a punt d'atrapar-te. Però, abans que t'adormes del tot, vull que sàpigues que no m'has decebut. Quan et vas presentar a la selecció i et vaig veure per primera vegada vaig saber que havies de ser l'escollida i vaig saber també que, com les altres, vindria un moment en què decidirieu abandonar-me. És lògic, ja ho sé. I també és lògic que ho impedisca. Se'm faria insuportable saber que la teua bellesa decandeix. O que permetes que et profanen unes mans brutes i pudentes.

Quan faces el camí que va fer Ofèlia, t'hauràs guanyat el dret a ocupar un lloc al santuari. L'únic espai de la casa on t'he vedat l'entrada. Hi vaig cada dia per extasiar-me en la contemplació dels cossos incorruptes de les dues ofèlies que t'han precedit i que vaig poder rescatar del temps. Olga i Ornela reposen en dues urnes, nues, envoltades de flors que suren en la substància transparent que acull i preserva les meues nimfes.

Et ploraré, clar que sí. I, durant un temps, enyoraré la teua calidesa, les teues paraules dolces, les teues mans sobre el meu cos malmès quan em feies massatges. I tornaré a desdejunar sol, amb l'única companyia de les notes de César Franck. Però em consolarà saber que almenys hauré pogut conservar el més preuat que m'has ofert, la teua bellesa cànida.

Em refugiaré en la música i en la literatura, com he fet sempre. I pairé el dolor amb la certesa que, amb l'edat que ja tinc, serà molt difícil trobar una nova Ofèlia que m'atenga els anys que em resten de vida. M'hauré de resignar a una assistent eficaç, bella, però imperfecta. No crec que l'atzar torne a posar davant meu una volta més la perfecció. Amb tot, saps què? En el fons del cor no perd l'esperança.

Sents la música? No troba consol, el vell amant, per això s'enreda en aquest lament frenètic, perquè Franck era conscient que no podria retenir l'estimada. Que la bellesa se li esmunyiria de les mans com la sorra entre els dits. Només el dolor de la pèrdua pot alimentar unes notes com aquestes. El mateix dolor que vaig sentir quan el pare va decidir que s'havia d'incinerar el cos de la mare i jo no vaig trobar la manera d'oposar-m'hi. No he plorat mai com aleshores, tenia la sensació que m'escallaven a tires el cor. Però em vaig prometre que no tornaria a deixar escapar mai més la bellesa. El pare també va patir, no cal dir-ho. S'estimava la mare amb una passió infinita. No va saber mai com havien anat les coses en realitat.

Uns dies abans de morir, vaig sorprendre la mare asseguda al llit, amb el cap entre les mans. Diria que plorava. Feia setmanes que no era la de sempre, per això l'espiava. Eixia a hores desacostumades i a estones em renyava per detalls sense importància i d'altres m'acaronava amb devoció exagerada. Parlava de pressa i sempre tenia els ulls rojos. Vaig aprofitar un moment d'absència per regirar-li les coses. I vaig trobar les cartes perfumades, els bitllets de tren, la indicació precisa de com arribar a aquell hotel de Niça. No m'ho podia creure. Durant els dies següents no vaig deixar d'observar-la i cada gest i cada paraula ratificaven el pitjor dels meus presagis.

Un dissabte, vaig desfer unes pastilles amb el morter i les vaig dissoldre en l'aigua del te. No havia tornat a vulnerar la seua intimitat. Estava ajaguda a dins de la banyera, entre pètals de flors i bocins d'escuma. Nua, blanca, bellíssima. Tenia els ulls tancats i el cap lleugerament caigut. Igual que tu, ara mateix. Les llàgrimes em rodolaven galtes avall mentre la besava. Al pòmuls. Als ulls. Als llavis. Vaig respirar fondo, per fi, i li vaig posar la mà oberta damunt del cap i vaig pressionar lleugerament. El cos va lliscar cap avall sense dificultat.

Vaig tancar els ulls. No he pogut oblidar mai el so de les bombolles. ●